

‘שאני התם דאמר קרא ההוא – אחד ולא שנים’ – כתבו ראשונים (ריטב"א ותוס' רא"ש קדושין מג. ועוד), הטעם שהוצרכו למעט שנים ששחטו, כי לולא המיעוט היינו למדים שחיטה מהעלאה לחייב. קמ"ל 'ההוא' אחד ולא שנים. אבל בלאו הכי אין צריך לימוד מיוחד על כך, שהרי למדו מבעשתה – אחד שעשה חייב שנים שעשאוה פטורים.

ואם תאמר לפי זה קשה לר' יוסי בסמוך ששנים שהעלו פטורים, מדוע נצרך ללימוד על כך – יש לומר שלולא שמיעט הוה אמינא לרבות שנים מ'איש איש', ורק מפני שמיעט מ'ההוא' על כרחנו לומר 'איש איש' דברה תורה כלשון בני אדם, וכמו שכתבו התוס' (בב"מ לא:): שאין אומרים דברה תורה כלשון בני אדם אלא במקום הכרח. וכן מוכח מדברי ר' יוסי גופא בע"ז (כו). שאינו סובר 'דברה תורה...' – לפי שאין לו הכרח בדבר. וע"ש בתוס'.
יש מן האחרונים שכתב שמיעוט 'שנים שעשאוה' אינו אלא כלפי חיוב קרבן, אבל לא ומלקות יש – ולכך צריך מיעוט מיוחד (ע' בספרים המצוינים בהערות המהדיר בריטב"א (מוסה"ק) שם. וע"ע בשו"ת אחיעזר ח"ב מג, ד, ובמצוין ביוסף דעת שבת ג).

‘ע"ב) ‘למעוטי שוגג אנוס ומוטעה’ – הריטב"א (בקדושין מג.) באר שעיקר הדרשה באה למעט מוטעה לפוטרו מן הקרבן, אבל אנוס – אין צורך להשמיענו שפטור מכרת ומקרבן [ודלא כתירוץ התוס' כאן]. וכן שוגג – פשיטא שחייב קרבן ופטור מכרת. 'ואשכחן טובא בתורת כהנים דדרשינן קרא למפטר שוגג מכרת אע"ג דלא איצטריך'. (ע' רש"י כאן ובפרשת בא יב, טו).
יש שרצו לומר שהשוגג וסובר שאין זו עולה ושחטה בחוץ, או סבר ששוחט במקדש – פטור מחטאת. והרמב"ן (בקדושין מג) דחה דעה זו. וע' תירוץ נוסף בחדושי הרשב"א בשם הראב"ד.
ובאבני נזר (אה"ע תמב) תירץ דהוה אמינא שבכך שלא נשאל על ההקדש ועל ידי כן יפטר מעונש שחוטאי חוץ (ע' ב"ב קכ:): הרי נחשב כעובר במזיד, קמ"ל כיון שבשעת איסור היה שוגג – פטור.

‘העלה וחזר והעלה...’ – ע' באורך במשנה למלך מעשה הקרבנות יט, יא; מנחת חינוך תמ, יב. וכן ע' בזבח תודה, שבאר וסיכם בפירוט את חילוקי שיטות הראשונים ודיניהם בסוגיא זו; חזון איש קמא, מ; שם כ (א), ז.

‘אמר ר' יוחנן: מאי טעמא דר' שמעון, דכתיב ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה... ואידך נמי הא כתיב ויקח מנוח? – הוראת שעה היתה’ – נראה שר' שמעון לשיטתו להלן (ק"ט:): שבזמן שילה הותרו במות יחיד, והעלאת מנוח היתה במת יחיד מן הדין ולא הוראת שעה, לכך למד משם שלעולם ההעלאה אינה טעונה מזבח. אבל ר' יוסי יסבור כפי הדעה שהבמות אסורות, והעלאת מנוח הוראת שעה היתה (כמו שאמרו שם), ולכך סובר שאין ללמוד משם העלאה ללא מזבח (ע' משך חכמה ויקרא ד, ו).

דף קט

‘ע"ב) ‘הקומץ והלבונה... שהקריב מהן כזית בחוץ – חייב... וכולן שחטרו כל שהו והקריבו בחוץ’ – פטור – על שיטות הראשונים השונות, בבאור המשנה ותיאומה עם הסוגיא דלעיל קח: – ע' בארוכה במשנה למלך (מעשה הקרבנות יט, יא); ובח תודה לעיל; חזו"א (קמא, מ); קרן אורה.

‘בהקטרה דהיכל דכולי עלמא לא פליגי’ – שמתחייב בכזית בחוץ. וכתב רש"י ששיעור פרס אינו

אלא מדרבנן. ואולם במשנה למלך (תמידין ומוספין ג, ב) נקט לעיקר כמו שכתבו התוס' (בכריתות ו ובפסקי התוס' בפ"ק. וע' חזו"א מנחות לד, א שכן משמע בתוס' מנחות נ. ששיעור פרס דאורייתא, ע"ש) ששיעור פרס הלכה למשה מסיני כאשר שיעורין של תורה, אלא שכך נאמרה ההלכה שבדיעבד שהקטירו כזית – יצאו. כתב המשל"מ להוכיח כדעה זו מכך שיחיד המפטם קטורת אינו חייב על פחות מפרס (או מנה שלם) – הרי ששיעור זה דאורייתא הוא ולא מדרבנן. והרש"ש כתב שלרש"י יצא שהיחיד שעשה כזית יתחייב. וכ"כ בשפת אמת (כריתות ו), וכתב להגיה שם בתוס'. וכ"ה בגליונות קהלות יעקב שם. ואולם גם בשטמ"ק שם כתוב כמו בתוס' לפנינו, ודחוק להגיה. וע"ע מנחת חינוך קג, יא. והשיג הרש"ע על המשל"מ בהל' כלי המקדש (ב, ח) שנקט שפטור בכזית, וכתב שנעלם ממנו סוגיתנו. אך לא נעלם ממנו, כי דבריו שבהלכות תמידין ומוספין משלימים דבריו שבהלכות כלי המקדש. וע"ע בספר הר צבי (כאן) שהעיר כיצד מותר להקטיר בשבת יותר מכזית, הלא מרבה בהקטרה. וע' בזה בשו"ת דובב מישרים ח"ב לט.

כי פליגי בהקטרה דפנים, דמר סבר 'מלא חפניו' דוקא, ומר סבר 'מלא חפניו' לאו דוקא. אמר ליה אביי: והא כי קא כתיבא 'חוקה', בהקטרה דפנים הוא דכתיב' – בחזון איש (זבחים ט, יז) הוכיח שגם רבה סובר שעצם החפינה מעכבת, וכעין קמיצה היא [גם נראה שאם חפן ואחר כך מוציא מחפניו לתוך כף ומקטיר מן הכף – פסול לכו"ע], אלא סובר רבה שאם משליך ממלא-חפניו כזית כזית – כשר, הגם שמצוותו ליתן מלא חפניו בבת אחת. ואילו רבי אלעזר סובר שהקטרה לחצאין, כזית כזית – פסולה אפילו כשמשליך מתוך חפניו, וא"כ לא מצינו שם הקטרה על קטורת של יוהכ"פ בפחות ממלא חפניו.

וזהו שהדגיש רש"י בדברי ר' אלעזר שמלא חפניו דוקא בבת אחת. ובוה מיישב קושית התוס', מדוע הוכרחו לפרש שלחכמים מלא חפניו לאו דוקא, הלא אפילו אם מלא חפניו דוקא מחייבים על כזית, כשם שמחייבים על קומץ בכזית – אלא שבקומץ כשר להקריבו לחצאין (כמו שפרש"י במשנה אליבא דרבנן) ולכך מחייבים על כזית בחוץ, אבל כאן אילו 'מלא חפניו' דוקא, היינו דוקא בבת אחת, ולא מצינו שם הקטרה בכזית (עפ"י חק נתן וחזו"א).

ומכל מקום המקטיר כזית בחוץ חייב לחכמים אעפ"י שאינו מקטירו ממלא חפניו, שודאי בחוץ אין צורך בכעין פנים, וכיון שכזית זה שהקטיר בחוץ ראוי הוא לפנים ליתנו לתוך חפניו ולהקטירו – הרי המקטיר דבר המתקבל בפנים וחייב (חזו"א שם).

ומדברי המשל"מ (תמידין ומוספין ג, ב) נראה שנקט כפי ההבנה הפשוטה שלרבה אם הקטיר ביוהכ"פ כזית בלבד – יצאו הציבור ידי חובתם. אך אפשר שגם לשיטה זו עצם מעשה החפינה מעכבת, וגם צריך שהקטורת תינתן מחפניו.

עוד פרטים בדין 'מלא חפניו' – ע' בספר אפיקי ים ח"ב ל.

*

שמירת החוקים והמשפטים

ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה – אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו. ולא תהא

מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול. בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה. ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד, נתקדשו, וכל הנוהג בהן מנהג חול – מעל בה, ואפילו היה שוגג צריך כפרה, קל וחומר למצוה שחקק לנו הקב"ה, שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן, ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם, ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול.

הרי נאמר בתורה 'ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם' – אמרו חכמים, ליתן שמירה ועשייה לחוקים כמשפטים. והעשייה ידועה – והיא שיעשה החוקים. והשמירה – שיהיה בהן ולא ידמה שהן פחותין מן המשפטים. והמשפטים הן המצוות שטעמן גלוי וטובת עשייתן בעולם הזה ידועה, כגון איסור גזל ושפיכות דמים וכיבוד אב ואם. והחוקים הן המצוות שאין טעמן ידוע. אמרו חכמים: חוקים חקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן. ויצרו של אדם נוקפו בהן ואומות העולם משיבין עליהן, כגון איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח. וכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החוקים, וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות השקר שעורכין לפי קוצר דעת האדם – היה מוסיף דביקות בתורה, שנאמר 'טפלו עלי שקר זדים, אני בכל לב אצור פקודיך'. ונאמר שם בענין: 'כל מצותיך אמונה, שקר רדפוני עזרני'.

וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן. אמרו חכמים, שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד, שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא. והקדימה תורה ציווי על החוקים, שנאמר 'ושמרתם את חקותי ואת משפטי, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' (לשון הרמב"ם סוף הל' מעילה).

*

ענינים ורמזים בפסוק 'אדם כי יקריב'

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם
מורה לנו בזה היאך אדם מקרב את עצמו להשי"ת; על זה איתא בתורת כהנים (פרשה ב,ז) ובגמרא (ב"ק מ:) **מן הבהמה** – להוציא את הרובע ואת הנרבע – שיהיה נקי בלא תנאף. **מן הבקר** להוציא את הנעבד – שלא יהיה לו התנשאות על שום בריה. **מן הצאן** להוציא את המוקצה – שלא יהיה בצוותא עם עוברי רצונו, כי מזה יש שורש העצבות. **ומן הצאן** להוציא את הנוגח – שלא יהיה בו שום כעס ורציחה וקפדנות.

וכן מנהיג הדור, שאדם ירצה להיות כפוף תחתיו, צריך להיות נקי מדברים האלו. **תקריבו את קרבנכם** איתא בתורת כהנים (ב,יא) מלמד ששנים מתנדבים עולה בשותפות – שאין שתי נפשות דומין זה לזה, כי כל אחד הוא פרט בפני עצמו, אכן מצינו שכן או תלמיד, יש להם איזו השתוות לאביו או לרבו.

את קרבנכם – מלמד שהיא באה בנדבת ציבור. היינו מה שאדם מחדש עבודה להשי"ת, ואם הוא מבורר אומר השי"ת שראוי לנטוע זאת בכל ישראל, כמו שמצינו שכתוב בבוועז (רות ב,ד) **ויאמר לקוצרים ה' עמכם**, ואיתא על זה בגמרא (ברכות נד.) התקינו שיהא אדם שואל חבירו בשם – שזה יתנטע בכל ישראל (מי השילוח ח"ב ויקרא).

ז. העלה שלא על המזבח; לרבי יוסי פטור, ולרבי שמעון חייב, שאין צריך מזבח בבמה קטנה, כמו שמצינו במנוח.

הלכה כר' יוסי שאינו חייב אלא על המזבח, וגם אם בנהו אחר (עפ"י רמב"ם מעה"ק יט,א; זבח תודה. ע"ש).

קעת. אלו חיובים יש באיסורים דלהלן:

א. טהור שאכל קודש טמא.

ב. טמא שאכל את הטהור.

ג. טמא שאכל טמא.

א. טהור שאכל קודש טמא – חייב מלקות (והבשר אשר יגע בכל טמא – לא יאכל (ערמב"ם פסוה"מ יח,ב), אבל פטור מכרת (במזיד) ומחטאת (בשוגג).

ב. טמא שאכל את הטהור – עבר ב'לאו' (ע' מכות יד) וחייב כרת / חטאת (וטמאתו עליו, ונכרתה...).

ג. טמא שאכל טמא; לדברי חכמים חייב כרת בכל אופן. ולרבי יוסי, אם נטמא הבשר לפני שנטמא גופו – פטור, שאין איסור טומאת הגוף חל על איסור טומאת בשר, הגם שהוא איסור כולל. הלכה כחכמים.

קעט. האם הותרה הקרבה בבמה שלא על מזבח? האם המזבח שבבמה צריך קרן, כבש, ריבוע ויסוד?

כנזכר, לדברי רבי שמעון אין במה צריכה מזבח (ולר' יוסי – צריכה. מפרשים). קרן כבש וריבוע ויסוד מעכבים בבמה גדולה, אבל לא בבמה קטנה.

דף קט

קפ. א. אלו קדשים וחלקי קרבן כלולים באיסור העלאת חוץ?

ב. קרבנות פסולים, מה דינם לענין העלאת חוץ?

ג. מהו השיעור המנימלי לחיוב העלאת חוץ באימורין, במנחות, בנסכים ובקטורת?

ד. קדשים שהקריבם בפנים ונשתייר מהם דבר מועט, או שאבדו קודם הקטרתם ונשאר מהם מעט, והעלה את המשווייר בחוץ – מה דינו?

א. כל הקדשים העולים על המזבח להקטרה, כגון בשר עולה, אימורי שלמים, קטורת ולבונה קמצים ונסכים – חייבים עליהם משום העלאת חוץ, אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים (אשר יעלה עלה או זבח... ואל פתח אהל מועד לא יביאנו...).

ב. כל שפסולו בקודש – המעלהו בחוץ חייב; כגון לן, יוצא, טמא, נשחט במחשבת-פסול, נזרק שלא במקומו. כיון שאם עלו על המזבח – המזבח מקבלם, הריוזה בכלל לא יביאנו לעשות... שראוי ליעשות בפנים (כדפרש"י).

פסולים שאינם בקודש, כגון בעל-מום וכו' שאם עלו – ירדו, פטורים עליהם בחוץ (ואל פתח אהל מועד לא הביאו – בראוי לכך. ע"ע פרטים להלן קיא ולעיל קח).

התוס' בארו שפסול 'חסר' יוצא מן הכלל הזה, שאעפ"י שמתקבל בפנים – פטורים עליו בחוץ, כגון קומץ שנחסר.

ג. השיעורים המנימליים לחיוב העלאת חוץ:

באימורים; לסתם משנתנו, חייבים עליהם בכזית.

מנחות – בכזית. (הוא השיעור המנימלי לחלות שם 'הקטרה', כגון לענין מחשבת פסול. עתוס').

נסכים – שלשה לוגין. (הוא השיעור הקטן ביותר הראוי לניסוך היין בפנים. בניסוך המים שבחג – י"א שחייב גם בפחות, כדלהלן קי).

קטורת; הקטורת הנקטרת בכל יום, שיעור חיובה בחוץ הוא בכזית. הקטורת של יום הכפורים, לרבה ואביי ורב אשי: בכזית. ורבא: כמלא חפניו. (אפשר שכן פוסק הרמב"ם. ע' קרן אורה).

אלו דברי חכמים. רבי אליעזר אומר: קומץ לבונה וקטורת (הנפסלים בחסרון. רש"י) אין חייבים עליהם עד שיקריב את כולם. אבל בקטורת דהיכל מודה רבי אליעזר שחייב בכזית, שהוא השיעור הכשר למצוה. [ולדברי רבא, אם קבע את הכל בכלי אחד ונחסר כלשהו פוטר ר"א].

ד. קרבנות שהוקרבו בפנים ונשתייר מהן כזית, והעלוהו בחוץ – חייב. פחות מכזית – פטור.

אבדו או נשרפו לפני הקטרתם בפנים; אם לא נפסלו בכך, כגון אימורים או אברי עולה – המעלה כזית מהן בחוץ חייב. ויש דעות תנאים הפוטרות (כדלעיל קו. קה:). ואם נפסלו, כגון קומץ שנחסר חסרון כלשהו ולבונה שנחסרה מקורט או שנים (ע' מנחות יא) – פטור. (כן היא שיטת רש"י, ויש מפרשים בדרך אחרת). נחסרו אחר שיצאו מן העזרה – נסתפקו בגמרא (קי) האם חסרון דחוץ שמייה חסרון, או שמא כיון שכבר נפסל ביציאה מה לי חסר מה לי לא חסר.

קפא. א. כלפי אלו הלכות מצטרפים אימורים ובשר בכל הזבחים, וכלפי מה אינם מצטרפים אלא בעולה בלבד?

ב. קטורת יום הכיפורים שנחסרה, האם כשרה להקטרה?

ג. הקטורת הקרבה בכל יום שנחסרה, מהו שיעורה המנימלי הכשר להקטרה?

א. לענין חיוב האוכל קרבן שנתפגל, או נותר, או האוכל בטומאה – מצטרפים הבשר והאימורים בכל הזבחים.

לענין חיוב העלאת חוץ – אין בשר ואימורים מצטרפים אלא בעולה. אבל שלמים, היות ואינו חייב על העלאת הבשר, אינו מצטרף עם האימורים.

התוס' נקטו שדוקא בשר עם אימורין מצטרפים, אבל הסולת היין והשמן אינם מצטרפים עם

הזבח (גם הרמב"ם לא הזכיר צירוף אלו לענין מעלה בחוץ). ואולם רש"י (במעילה טו) ורע"ב (שם) סוברים

שכולם מצטרפים זה עם זה לענין מעלה בחוץ.

שני קרבנות אינם מצטרפים לכזית (קרן אורה).

וכן לענין חלות מחשבת פיגול שחשב על חצי זית מזה וחצי זית מזה – אין מצטרפים אלא בעולה.

וכן לענין זבחים שאבדו לפני זריקת הדם ואין כזית מן הקרבן אלא בצירוף הבשר והאימורים – אין זורקים

הדם לר' יהושע אלא בעולה בלבד, מפני שכולה כליל. ואם זרק – אין זריקתו זריקה ואין חייבים על

קרבן זה משום פיגול נותר וטמא.

ב. קטורת יום הכפורים מידתה 'מלא חפניו'. לדברי רבה, לתנא קמא דמתניתין אין השיעור לעיכובא. ולאביי ורבא – לעיכובא.

שמא אפילו לרבה שיעור זה מעכב, אך לא דוקא בבת אחת. וצ"ב.

ג. שיעור הקטורת שבכל יום לכתחילה, פרס בשחרית ופרס בין הערבים. שיעור זה אינו מעכב. והשיעור דלעיכובא – כזית.

א. רש"י כתב ששיעור פרס מדרבנן הוא. ויש אומרים מהלכה למשה מסיני. וכך נאמר בהלכה שאינו אלא לכתחילה (עפ"י משל"מ).

ב. הגם שהרמב"ם השמיט זאת, אפשר שסמך על מה שכתב שזר שהקטיר קטורת בהיכל – חייב בכזית (עפ"י זבח תודה. וע' חק נתן).

ואם קבע את שני חצאי הפרס בכלי, לדעת ר' אליעזר [אליבא דרבא] נקבע שיעורה כן, ואם נחסרה כל שהוא – נפסלה.

דף קי

קפב. הפעולות דלהלן, האם חייבים עליהן משום איסור 'חויץ'?

א. העלאת בשר עם אימורים מחוברים.

ב. העלאת מנחה שלא נקמצה; העלאת מנחה שנקמצה וחזר קומצה לתוכה.

ג. העלאת חצי מתיר, כגון הקטרת קומץ בלא לבונה, או לבונה ללא קומץ; הקטרת בוך אחד של לבונה מתוך השנים.

ד. זריקת מקצת דם הקרבן בחויץ, כגון מתנה אחת.

ה. ניסך מי החג בחויץ.

א. הקריב בשר עם אימורים – שנינו במשנה שהוא חייב. לשמואל מדובר כשהפכם באופן שהאימורים למטה ונוגעים במזבח, אבל בלאו הכי פטור משום שהבשר חוצץ בין האימורין למזבח. ולרב, אפילו לא הפכן חייב, שמין במינו אינו חוצץ. ורבי יוחנן העמיד כרבי שמעון המחייב מעלה בחויץ אף שלא על גבי מזבח, הלכך אין כאן ענין לחציצה.

הרמב"ם פסק מין במינו אינו חוצץ. ואפשר שגם ריו"ח מסכים כן לדינא.

ב. המקריב בחויץ מנחה שלא נקמצה – פטור, שאין זה ראוי לפנים. קמצה וחזר קומצה לתוכה, והקריבה בחויץ – חייב (שהקומץ אינו בטל בשיריים, ובפנים כגון זה כשר).

ג. הקריב קומץ ללא לבונה או לבונה בלא קומץ, או בוך אחד מתוך שנים – חייב, שאף הקטרת חצי מתיר נחשבת 'הקטרה'. ר' אליעזר פוטר עד שיקריב את השני. הקריב תחילה את האחד בפנים ואח"כ הקריב את השני בחויץ – חייב.

בספר שפת אמת צידד לרבי אלעזר האם מועיל לחייב כשיקריב את השני שלא בבת אחת עם הראשון.

ד. הזורק בחויץ מתנת דם אחת – חייב, ואפילו בחטאות הפנימיות שכל המתנות מעכבות, ואפילו לר"א הפוטר את המקטיר קומץ ללא לבונה – מפני שמתנה אחת מועילה עכ"פ שאם נשפך הדם, שוחט פר אחר ומתחיל במקום שפסק.